

FRA GOOGLE TIL GRUNDIGHED

**[Bibliotekar
forbundet]**

Forbundet for
informationsspecialister
og kulturformidlere

- Det betyder helt klart noget, at jeg er blevet bedre til at søge information og finde god litteratur. Hvis jeg ikke henviser til kilder og kan dokumentere, hvor jeg har min viden fra, bliver min opgave ikke så god, og det går ud over karakteren.

Andreas Hermansen, 18 år, 3.g.

God kontakt til bibliotekaren har givet eleverne på Egedal Gymnasium & HF i Stenløse redskaber, de kan bruge både fagligt og privat.

BIBLIOTEKARER LØFTER ELEVERNES INFORMATIONSKOMPETENCER

Digital dannelse er en af uddannelsessystemets vigtigste opgaver i det 21. århundrede. Eleverne mangler viden om, hvordan de navigerer i det digitaliserede samfund, og de skal blive dygtigere til at finde, vurdere og anvende information. Bibliotekarer kan være med til at sikre, at eleverne når disse mål og udskifter Google med grundighed.

Prioriteringen af biblioteksressurser og vejledning er vidt forskellig uddannelsesinstitutionerne imellem. Mange ungdomsuddannelser har adgang til gode ressourcer og sætter fokus på elevernes informationskompetencer, mens andre ikke prioriterer det. På mere end 25 procent af de danske ungdomsuddannelser findes der i dag hverken uddannelsesbibliotek eller -bibliotekar. Eleverne på disse uddannelser mangler således et vigtigt afsæt for at udvikle informationskompetencer på et højt niveau, og underviserne mangler en vigtig sparringspartner og drivkraft i tilrettelæggelsen af undervisningen.

Effektiv informationssøgning er en kvalitetsparameter. Bibliotekarer sætter blandt andet retning og metode på emneafgrænsning, problemformulering, søgestrategi, kildekritik, ophavsret, noteapparat og litteraturlister, når der skal skrives opgaver – og så bidrager biblioteket til et godt studiemiljø og elevernes trivsel og læring.

Bibliotekarforbundet ønsker med denne publikation at inspirere til mere tværfagligt samarbejde mellem bibliotekarer og undervisere på ungdomsuddannelserne. Bibliotekarer skal hjælpe med at integrere de digitale kompetencer som et middel, der understøtter elevernes og undervisernes faglighed.

God læselyst.

Tine Jørgensen
Formand for
Bibliotekarforbundet

DIGITAL STIFINDER

TEKST LAURA KJESTRUP

Lonnie Tenja Andersen er bibliotekar, studiecenterleder og webmaster på Egedal Gymnasium & HF i Stenløse. Her klæder hun eleverne på til at begå sig i den digitale verden, når hun lærer dem at søge og sortere information på en kritisk og reflekteret måde. Resultatet er øget bevidsthed, mere struktur og i sidste ende bedre opgaver.

Hvilke kompetencer arbejder du med at udvikle hos eleverne og hvordan?

- I det første år er det vigtigt, at eleverne lærer mig at kende og finder ud af, hvordan de kan bruge mig og studiecenteret. Derudover kommer jeg ud i klasserne og underviser i informationsøgning og kildekritik på nøje udvalgte tidspunkter i undervisningsforløbene, så det hænger sammen med, hvornår eleverne skal i gang med deres store opgaver. Her er det for eksempel vigtigt, at eleverne lærer at søge i relevante databaser og opbygge en litteraturliste.

- Grundlæggende handler mit arbejde om at gøre eleverne bevidste om, at der findes andre og bedre metoder end Google, når det handler om at finde viden og brugbare kilder. De skal lære at forholde sig kritisk og reflekteret til de store informationsmængder, de støder på.
- Digital dannelse handler også om, at

eleverne bliver mere bevidste om deres handlinger i den digitale verden: hvad er fagligt, hvad er socialt, hvad er vigtigt - og hvordan skelner man?

Hvilken udvikling oplever du hos eleverne, når de har fulgt et forløb hos dig?

- Fra den første introduktion hos mig til eleverne laver deres store afsluttende opgave, sker der helt sikkert en udvikling. Når de starter her, bruger de mest Google og Wikipedia. De tror, at de er gode til at finde information på Google, men det er de faktisk ikke, for de bruger ikke de rigtige søgetegn til at afgrænse deres søgning. Derfor ender de med 1000 hits, de ikke kan overskue.

- Jeg oplever, at min indsats gør eleverne mere bevidste om at stille spørgsmål til litteratur, bruge en søgestrategi og benytte databaser, fordi de finder ud af, at informationssøgning er vigtig for deres opgave og i sidste ende for deres karakter.
- Jeg mærker også, at eleverne bliver mere strukturerede i den måde, de griber informationssøgningen an på, og det giver dem mulighed for at lave nogle bedre opgaver, fordi de får mere ro på.

Du understøtter også undervisernes arbejde. Hvordan?

- Der er forskellige krav til opgaver og

kilder inden for de forskellige fag, og underviserne underviser på mange forskellige måder. Det er min vigtigste opgave at samle trådene, så eleverne får overblik og en sammenhængende forståelse af, hvad god informationsøgning kan være.

- Desuden samarbejder jeg med underviserne om materialeindkøb til biblioteket, og jeg har eksempelvis formidlet viden om en bestemt database til en gruppe undervisere.

– Det viser sig, at jo mere jeg er ude i klasseværelserne, jo flere lærere henvender sig for at bruge mine kompetencer.

*Lonnie Tenja Andersen,
studiecenterleder.*

– Jeg oplever, at min indsats gør eleverne mere bevidste om at stille spørgsmål til litteratur, bruge en søgestrategi og benytte databaser.

*Lonnie Tenja Andersen,
studiecenterleder.*

– Jeg oplever, at underviserne anerkender mine kompetencer og i stigende grad gerne vil bruge dem.

Du ser det som en vigtig opgave at trække en rød tråd mellem folkeskolen, folkebiblioteket, ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Hvorfor?

– Eleverne ser deres liv i fragmenter. Først går de i skole, så slutter det, så begynder gymnasiet og så videre. Jeg vil gerne åbne deres øjne for, at der er en sammenhæng i forhold til at søge information og være biblioteksbruger. At de hele tiden bygger videre på noget, de har lært - ikke kun i de enkelte fag, men også når det drejer sig om studiekompetencer som informationssøgning.

– Desuden vil jeg gerne gøre eleverne bevidste om, at biblioteket er et enestående kulturtilbud, som de kan bruge hele livet. Jeg har oprettet en læseklub for elever, der gerne vil læse engelske romaner, men når vi mødes, foregår det på det lokale folkebibliotek. Jeg har også haft flere klasser med på ekskursion til det lokale bibliotek, hvor jeg har lokket dem til at blive lånere.

Lonnie Tenja Andersen føler sig godt tilpas som underviser. Derfor prioriterer hun også at være i klasselokalerne.

– Vi unge er nok ret gode til bare at *google* noget og så blive enige med os selv om, at det lyder rigtig godt. Her har Lonnie været god til at vise os, hvordan man søger på en lidt klogere måde, så man bliver mere sikker på den information, man finder.

Andreas Hermansen, 18 år, 3.g.

BIBLIOTEKAREN GØR EN FORSKEL

Det betaler sig at investere i en bibliotekar, for det giver plus på kontoen – både når det kommer til læringsmiljøet, karakterniveauet, elevernes faglige kompetencer og deres digitale dannelse. Det mener en række ledere på danske gymnasier og erhvervsuddannelser.

TEKST LAURA KJESTRUP

Claus Madsen, vicedirektør på Egedal Gymnasium & HF i Stenløse

Hvorfor prioriterer I at bruge resurser på en bibliotekar på jeres institution?

- De seneste år har vi fået et skarpere fokus på det studieforberedende arbejde. Eleverne skal klædes på til at fortsætte på en videregående uddannelse både fagligt og i forhold til studiekompetencer, og netop her spiller bibliotekaren en central rolle.

- Desuden har vores elever ændret sig. Deres forhold til tekst er anderledes; de læser mindre og finder viden på andre måder, end de gjorde tidligere. Her kommer vores bibliotekar ind med sine it-kompetencer og kan lære eleverne at søge og finde viden på en mere reflekteret måde.

Hvilken rolle spiller bibliotekaren i forhold til elevernes informationskompetencer og digitale dannelse? Og hvorfor er det vigtigt?

- Mange elever er desværre helt ekstremt dårlige til at søge information, og tror, at de kan klare det ved at "google". Her sørger vores bibliotekar for at bevidstgøre eleverne om, at

informationssøgning er mere kompliceret end som så.

- Bibliotekaren spiller også en rolle i forhold til vores samlede dannelsesprojekt, som handler om at øge elevernes bevidsthed om, hvordan de agerer i forskellige sammenhænge, også i de digitale rum.

Hvad har været den største gevinst ved at prioritere bibliotekaren og informationskompetencerne?

- Vores elever har fået markant højere karakterer i deres studieretningsprojekter de seneste år. De ting, de lærer af bibliotekaren om kildekritik og informationssøgning, er med til at give dem forudsætningerne for at kunne skrive bedre opgaver. Samtidig hjælper hun eleverne til at finde bedre materiale, og det giver i sidste ende opgaver med bedre indhold. Kort sagt bringer bibliotekaren kvalitet.

Hvis du skulle give et godt råd til kolleger, der overvejer at ansætte bibliotekarer, hvad skulle det så være?

- De skal gøre sig klart, om underviserne alene kan løfte opgaven med at forbedre elevernes it- og

informationskompetencer, eller om der er brug for andre faggrupper til at understøtte.

- Jeg er ikke i tvivl om, at vores bibliotekar gør en forskel både for elevernes udvikling, men også for underviserne. Bibliotekarer bringer en anden faglighed ind og skaber opmærksomhed om noget, der ligger uden for de enkelte fag. Når vores bibliotekar taler om it-kompetencer, så lytter lærerne faktisk!

At søge på en
klogere måde

– Sidste år gik jeg på et tidspunkt helt i baglås, da jeg skulle skrive opgave, men så tænkte jeg på metoderne, vi har lært af bibliotekaren. Jeg fik lavet en brainstorm og en liste over, hvad jeg ville fokusere på, og på den måde lykkedes det at komme videre.

Linnea Norengaard, 19 år, 3. g.

Peter Lund Moesgaard, uddannelseschef på Jordbrugets UddannelsesCenter Århus, der blandt andet uddanner unge til gartnere, dyrepassere, landmænd og agrarøkonomer

Hvilken rolle spiller bibliotekaren i forhold til elevernes informationskompetencer og digitale dannelse? Og hvorfor er det vigtigt?

- Det er rigtig godt at have en bibliotekar på en erhvervsskole, hvor en del elever ikke er så vant til kildekritik og informationssøgning. Nogle af vores elever er helt biblioteksfremmede og tror, at de bare kan "google", og så er det dét. Bibliotekaren støtter også op om elever, der er ordblinde eller på anden måde har behov for særlig hjælp.

- Alle elever får en introduktion af bibliotekaren, når de starter hos os, og hun er inde over undervisningen i for eksempel dansk, hvor hun lærer eleverne om artikelsøgning. Efter den nye reform er der kommet mere fokus på det skriftlige, og her bliver viden om kildekritik og informationssøgning ekstra vigtig.

Hvad synes eleverne om biblioteket og bibliotekaren? Hvordan bruger de det?

- Bibliotekaren er god til at skabe et frirum for vores elever og kursister. Hun har altid bolsjer på skrivebordet, og biblioteket giver rum til ro og fordybelse, som eleverne har brug for, når de skal skrive opgave. Vi har sørget for at placere vores bibliotek centralt, og det er også her, vores elever kommer, når de har brug for it-hjælp.

Hvis du skulle give et godt råd til kolleger, der overvejer at ansætte bibliotekarer, hvad skulle det så være?

- Jeg tænker, at mange skoleledere overvejer, om de har råd til en bibliotekar på fuld tid. Men her er det vigtigt at tænke på, at bibliotekarer også kan løse andre opgaver. Vores bibliotekar bruger cirka 80 procent af sin tid på bibliotekararbejde og resten på at arbejde med kvalitetssikring, eksempelvis i form af spørgeskemaundersøgelser. Som ansatte har vi også stor glæde af hende i forhold til vores efteruddannelse.

Mette Kynemund,
rektor på Virum Gymnasium

Hvilken rolle spiller bibliotekaren i forhold til elevernes informationskompetencer og digitale dannelse? Og hvorfor er det vigtigt?

- Undersøgelser viser, at danske børn og unge faktisk ikke er specielt gode til at begå sig på nettet. Vi vil gerne have, at vores elever bliver bedre til at begå sig på nettet både socialt, etisk og fagligt kritisk, og her spiller studiebibliotekaren med sine kompetencer en vigtig rolle. Med nettet er det blevet for nemt hurtigt at finde informationer og at skjule, hvor man har sin information og viden fra. Eleverne skal lære at finde balancen mellem, hvad der er opgavesnyd og ren kopiering, og hvad der er selvstændig tekstproduktion. De skal lære at forholde sig kritisk til kvaliteten af kilderne, og de skal lære, hvad der er i orden at offentliggøre

I har sat informationssøgning på skemaet. Hvorfor?

- Vi har valgt at systematisere vores indsats, så bibliotekaren underviser i klasserne på skemalagte tidspunkter. Det skal sikre en faglig progression, så eleverne lærer noget i 1.g, noget andet i 2.g og så videre. Ved at sætte informationssøgning på skemaet synliggør vi for eleverne, at det her er vigtigt og noget, de skal tage seriøst på linje med de "rigtige" fag.

Hvad har været den største gevinst ved at prioritere bibliotekaren og informationskompetencerne?

- Det hele er stadig nyt, men jeg er 100 procent sikker på, at koblingen mellem faglærer og bibliotekar vil give mere kvalitet i undervisningen, og jeg forventer, at øget bevidsthed hos eleverne vil resultere i færre fejl og mangler i deres opgaver. Eleverne skriver frygteligt mange opgaver i gymnasiet, så hvis man kan øge kvaliteten i informationssøgningen i forbindelse med opgaveskrivningen, har det stor betydning.

Maja Larsen, afdelingsleder for reception og bibliotek på Kold College i Odense, der rummer et naturvidenskabeligt gymnasium, erhvervsuddannelser inden for levnedsmiddel, jordbrug og mejeri samt voksen- og efteruddannelser

Hvorfor prioriterer I at bruge resurser på en bibliotekar på jeres institution?

- For nogle år siden havde vi en hensygnende samling, og valget stod mellem at lukke helt ned eller satse helhjertet på at få bygget et rigtigt bibliotek op. Vi fik kontakt til en bibliotekar, der gjorde det synligt for os, at vi havde brug for en uddannet bibliotekar. Og i dag vil jeg sige, at vi vil have svært ved at undvære vores bibliotekars faglighed, for det handler om meget mere end bare at udlevere en bog.

Hvad har været den største gevinst ved at prioritere bibliotekaren og informationskompetencerne? Kan I se en effekt?

- På erhvervsuddannelserne kæmper vi med en høj frafaldsprocent, og vi har en tro på, at bibliotekarens tilstedeværelse kan være med til at mindske frafaldet. På biblioteket oplever eleverne, at de altid kan få en hjælpende hånd, og det er med til at styrke deres selvtillid og tro på, at de kan klare opgaverne og kravene.

- Vi har ikke lavet effektmålinger, men vi har det fra hestens egen mule. Bibliotekaren gør en forskel for eleverne, og vi har haft elever, der går hen på biblioteket og giver hånd og siger personligt tak, når de afslutter uddannelsen. Det siger næsten mere end målinger.

Hvad synes eleverne om biblioteket og bibliotekaren? Hvordan bruger de det?

- De bruger både biblioteket, når de har brug for litteratur og hjælp til en opgave, men også som studieareal. Vi har indrettet arbejdspladser på biblioteket, og der er altid fyldt. Efter ønske fra eleverne udvider vi nu også åbningstiden.

- På biblioteket føler eleverne, at de kan spørge om alt mellem himmel og jord. Der er et frirum, som også giver plads til en mere personlig snak.

Hvis du skulle give et godt råd til kolleger, der overvejer at ansætte bibliotekarer, hvad skulle det så være?

- De skal bare se at komme i gang for at hæve kvaliteten for eleverne. Det koster selvfølgelig penge, men på den lange bane kan det ikke betale sig at spare bibliotekaren væk. De unge kan ikke få den samme vejledning på folkebiblioteket, og det er vigtigt, at der er en rød tråd gennem hele uddannelsesforløbet, så de unge lærer at bruge et bibliotek.

- Økonomien er en udfordring, men der er ikke noget i vejen for at dele en bibliotekar, hvis man ikke har midler til en fuldtidsansat. Vi deler vores bibliotekar med et andet teknisk gymnasium, og det fungerer godt.

Brug bibliotekarens mange kompetencer

litteraturlister
søgestrategi strukturere
systematisere Rådgive analysere
undervise formidle registrere
researche håndtere viden Kildekritik
ophavsret problemformulering
emneafgrænsning referencer
facilitere metadata metode
databaser digital dannelse
materialevalg webredaktion klassifikation
registrering evalueringspraksis
kommunikation

Bibliotekarers kompetencer understøtter læring på alle planer

Uddannelsesbibliotekets kerneopgave er at fremme og understøtte almen dannelse og digital dannelse. Bibliotekaren, som bør være en integreret del af uddannelsesinstitutionernes hverdag, støtter op om væsentlige aktiviteter som lektielæsning, gruppearbejde, opgaveskrivning, eksamenslæsning, lystlæsning og undervisernes forberedelse.

Hvad gør I nu?

Er I interesserede i at ansætte en bibliotekar? Har I brug for flere oplysninger?

Så læs mere på www.bf.dk/uddannelsesbib

Eller kontakt Bibliotekarforbundets forhandlingsafdeling på telefon: 38 88 22 33